

การจัดการท่องเที่ยวบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยา โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

COMMUNITY PARTICIPATION IN TOURISM MANAGEMENT OF AYUTTHAYA HISTORICAL PARK

อัชชา ชื่นบุญ

อาจารย์ประจำหมวดวิชาศึกษาทั่วไป คณะศิลปศาสตร์
วิทยาลัยเซนต์หลุยส์

E-mail : athcha@saintlouis.or.th

ดร.ธิปัตย์ ไสตถิวรรณ

อาจารย์ประจำ วิทยาลัยเซนต์หลุยส์บางกอก

E-mail : tipat@southeast.ac.th

รุ่งฤดี โลหวิวัฒน์

อาจารย์ประจำหมวดวิชาศึกษาทั่วไป คณะศิลปศาสตร์
วิทยาลัยเซนต์หลุยส์

E-mail : rungrudee@saintlouis.or.th

วริทรนันท์ ช่วยพิทักษ์

นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ

สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

E-mail: varit_nant@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา 2) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน และ 3) ศึกษาปัญหาการจัดการท่องเที่ยวบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน การเก็บรวบรวมโดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ องค์กรบริหารส่วนตำบล หัวหน้าชุมชน พ่อค้าแม่ค้า ประชาชน และเยาวชนในพื้นที่ จำนวน 145 คน และนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จำนวน 400 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยการพรรณนาและเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูล และใช้สถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า

ข้อมูลเชิงปริมาณ: 1) ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวจากการมาท่องเที่ยวบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยา โดยรวมที่อยู่ในระดับปานกลาง 2) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ตามความคิดเห็นของตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ องค์กรบริหารส่วนตำบล หัวหน้าชุมชน พ่อค้าแม่ค้า ประชาชน และเยาวชนในพื้นที่ โดยรวมอยู่ในระดับน้อย และ 3) ปัญหาการจัดการท่องเที่ยวบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาตามความคิดเห็นของตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ องค์กรบริหารส่วนตำบล หัวหน้าชุมชน พ่อค้าแม่ค้า ประชาชน และเยาวชนในพื้นที่ โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ข้อมูลเชิงคุณภาพ: ผู้นำชุมชน ตัวแทนจากสถาบันการศึกษา ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ พ่อค้าแม่ค้า และประชาชน มองว่ายังขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว หน่วยงานต่างๆ ยังขาดการประสานความร่วมมือกัน อีกทั้งปัญหาการจัดการท่องเที่ยวบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยายังมีมากและยังไม่ได้รับการแก้ไข ส่งผลให้การจัดการท่องเที่ยวบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาเป็นไปได้ยาก

แนวทางในการจัดการท่องเที่ยวบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาทุกฝ่ายควรมีส่วนร่วมนำจุดแข็งดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ใช้ออกสโดยให้ภาครัฐให้การส่งเสริมการท่องเที่ยวมากขึ้น พร้อมทั้งแก้ไขจุดอ่อนโดยการจัดสรรงบประมาณ บุคลากร และส่งเสริมให้ประชาชนร่วมกันดูแลโบราณสถานไม่ให้เสื่อมโทรมง่าย และร่วมกันบูรณะโบราณสถานหลังเกิดภัยตามธรรมชาติ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

คำสำคัญ : การจัดการท่องเที่ยว, การมีส่วนร่วมของชุมชน, อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

ABSTRACT

The objectives of this research are (1) to study the satisfaction of tourists who came to visit Ayutthaya Historical Park; (2) to study the community participation in tourism management of Ayutthaya Historical Park; and (3) to study the problems of community participation in tourism management of Ayutthaya Historical Park. The researchers employed a questionnaire and interviews to collect research data from the research sample consisting of 145 representatives of state agencies, representatives of sub-district administrative organizations, community leaders, vendors, people and youths in the historical park area, and 400 foreign tourists visiting Ayutthaya Historical Park. Qualitative research data were analyzed with content analysis for description and connection of information; while quantitative research data were statistically analyzed using the frequency, percentage, mean, and standard deviation. The findings were as follows:

Findings from analysis of quantitative data: (1) the satisfaction of tourists with visiting Ayutthaya Historical Park was at the moderate level; (2) the overall participation of community in tourism management of Ayutthaya Historical Park was at the low level, as perceived by representatives of state agencies, representatives of sub-district administrative organizations, community leaders, vendors, people, and youths in the historical park area; and (3) the overall problem of community participation in tourism management of Ayutthaya Historical park was at the low level, as perceived by representatives of state agencies, representatives of sub-district administrative organizations, community leaders, vendors, people, and youths in the historical park area.

Findings from analysis of qualitative data: the community leaders, representatives from educational institutions, representatives from state agencies, vendors, and people perceived that they lacked participation in tourism management; there was a lack of coordination and cooperation among work agencies; and a lot of problems on tourism management of Ayutthaya Historical Park were not remedied resulting in tourism management of Ayutthaya Historical Park being difficult to manage..

The suggested guidelines for tourism management of Ayutthaya Historical park were the following: every sector should participate in bringing the strengths of the Historical part to attract the tourists to visit it on a continuous basis; the state sector should put more efforts in promotion of tourism and remedying the existing weaknesses by allocating more budgets, personnel, and encouraging the people to mutually take care of historical sites to prevent them from deteriorating, and mutually restore historical sites after the occurrence of natural disasters in order to achieve continuous and sustainable development.

KEYWORDS : Tourism management, Community participation, Ayutthaya Historical Park

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มีเนื้อที่ 1,810 ไร่ ตั้งอยู่ในเกาะเมืองอยุธยา เขตเทศบาลเมืองพระนครศรีอยุธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นมรดก จากการประชุมคณะกรรมการมรดกโลกสมัยสามัญ ณ กรุงคาร์เธจ ประเทศตูนิเซีย เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2534 (กระทรวงศึกษาธิการ, กระทรวงวัฒนธรรม และบริษัท ปตท.สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน), ม.ป.ป.: 1)

ในปีพุทธศักราช 2553 มีข่าวปรากฏตามสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และทางเว็บไซต์ว่าอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาอยู่ในภาวะเสี่ยงถูกถอดออกจากมรดกโลก ซึ่งคณะกรรมการมรดกโลก สำนักงานกรุงเทพมหานครรายงานว่าองค์การยูเนสโกแสดงความกังวลถึงภูมิทัศน์ที่เสื่อมโทรมอันเนื่องมาจากมีปัญหาชุมชนบุกรุก และเมื่อปีพุทธศักราช 2551 ทางองค์การยูเนสโก สำนักงานกรุงเทพมหานคร นักวิชาการ และประชาชนมีข้อกังวลว่าการพัฒนาพื้นที่ในอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาและพื้นที่บริเวณโดยรอบภูมิทัศน์ที่ไม่สวยงามเหมือนครั้งขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก จึงทำให้หลายฝ่ายกังวลว่านครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาและเมืองบริวารอาจจะถูกถอดถอนออกจากมรดกโลกและอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ของประเทศไทยจะกลายเป็น "มรดกโลก" แห่งที่สองของโลกซึ่งจะถูกถอดออกจากมรดกโลกเหมือนกับเมืองเดรสเดน เอลเบ ฝั่งตะวันออกของประเทศเยอรมนี เพราะประเทศไทยบริหารจัดการมรดกโลกไม่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ของอนุสัญญาการคุ้มครองมรดกโลก (The World Heritage Convention) ซึ่งกำหนดไว้ว่ารัฐภาคี (States Parties) ต้องยอมรับและให้ความร่วมมือในการดำเนินการต่างๆ เพื่อการคุ้มครองและอนุรักษ์แหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติทั้งที่มีอยู่ในประเทศตน และประเทศอื่นให้ดำรงอยู่เป็นมรดกของมวลมนุษยชาติตลอดไป (สุนีย์ ทองจันทร์ และคณะ, 2556: 15)

นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยากำลังมีการขยายตัวทางกายภาพอย่างมาก โดยมีการขยายเมือง เพื่อสร้างอาคารที่อยู่อาศัยต่างๆ การสร้างอาคารที่บดบังทัศนียภาพที่สวยงามเป็นการทำลายคุณค่าของโบราณสถาน ตลอดจนการพัฒนาของถนนหนทางภายในเขตเมือง เพื่อรองรับการคมนาคมที่นักท่องเที่ยว

ต่างมาเยี่ยมชมอุทยานประวัติศาสตร์ ทำให้เขตพัฒนาเป็นไปอย่างไร้ทิศทางของการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม เช่น การสร้างเสาไฟรูปนางหงส์ ที่กระจายอยู่โดยทั่วของใจกลางเมืองพระนครศรีอยุธยา ปัญหาของขยะมูลฝอย การสร้างบ้านพักที่อยู่อาศัย บ้านจัดสรร อยู่โดยรอบโบราณสถาน และการถมคูคลองต่างๆ เป็นต้น ดังนั้น หากอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาไม่ได้รับการเอาใจใส่ดูแลจากหน่วยงานต่างๆ โดยเฉพาะท้องถิ่นที่ต้องมีความเข้าใจในการพัฒนาเมืองที่เป็นเมืองเก่า ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชาติ จะต้องดำเนินการอย่างระมัดระวัง เพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายและทำลายคุณค่าของความเป็นเมืองเก่าที่ได้รับการยอมรับเป็นเมืองมรดกโลกก็อาจจะทำให้เมืองเก่าแห่งนี้ถูกลดลดความสำคัญในอนาคตได้ (กระทรวงวัฒนธรรม, ม.ป.ป.)

คณะผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญถึงในการมีส่วนร่วมไม่ว่าจะเป็นส่วนราชการ องค์กร และชุมชนบริเวณรอบๆ อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาในการแสวงหาแนวทางและกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการวางแผนและบริหารจัดการท่องเที่ยว ซึ่งการวิจัยนี้จะศึกษาสภาพชุมชนและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน สภาพปัจจุบัน ปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวเมืองมรดกโลก ตลอดจนศักยภาพของชุมชนในการร่วมกันคิดร่วมกันทำ และแก้ไขปัญหาในการจัดการท่องเที่ยวบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา และการศึกษาศักยภาพการมีส่วนร่วมของชุมชน กระบวนการเรียนรู้อันนำไปสู่การพึ่งตนเอง เกิดชุมชนที่เข้มแข็งและเกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืนต่อไป

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดด้านการจัดการการท่องเที่ยว

การจัดการการท่องเที่ยว หมายถึง การกระทำอย่างมีเป้าหมายที่สอดคล้องกับหลักการ ทฤษฎี และแนวคิดที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงสภาพที่แท้จริง รวมทั้งข้อจำกัดต่างๆ ทางสังคมและสภาพแวดล้อม การกำหนดแนวทางมาตรการและแผนปฏิบัติการที่ต้องคำนึงถึงกรอบความคิดที่กำหนดไว้ มิฉะนั้นการจัดการการท่องเที่ยวจะดำเนินการไปอย่างไร้ทิศทางและประสบความสำเร็จล้มเหลว (วิไลลักษณ์ รัตนเพียรธัมมะ, 2550: 2-24)

Adhikary, M. (1995: 31-33) ได้เสนอรูปแบบการจัดการ การท่องเที่ยว (7-S Model) ดังนี้

1) Strategy หมายถึง กลยุทธ์ที่จะสะท้อนให้เห็นถึงความผสมกลมกลืนระหว่างวัตถุประสงค์ การจัดลำดับความสำคัญ การควบคุมและขอบเขตของกิจกรรมต่างๆ ของการท่องเที่ยว โดยการเลือกกลยุทธ์ที่เหมาะสมที่สุด ซึ่งต้องประกอบไปด้วย กลยุทธ์ในการวางแผน การดำเนินงานที่สามารถปฏิบัติได้ และต้องเป็นไปตามนโยบายของการท่องเที่ยวแห่งชาติด้วย

2) Structure หมายถึง โครงสร้างในองค์การ ซึ่งควร จะเกี่ยวข้องกับการจัดลำดับขั้นและการแบ่งหน้าที่ให้เหมาะสม เพราะโครงสร้างที่ดีจะเป็นกุญแจที่สำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยว

3) System หมายถึง ระบบในการจัดการท่องเที่ยว ซึ่งมีความหมายที่ครอบคลุมไปถึงระบบการจัดการข้อมูล ระบบการดำเนินงาน การปฏิบัติการ การเงิน การจัดการทรัพยากร มนุษย์การตลาดและระบบอื่นๆ โดยทุกระบบต้องมีการประสาน ความร่วมมือกัน และมีความสัมพันธ์กันในทุกขั้นตอน

4) Staff บุคลากรเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ การดำเนินการต่างๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยเฉพาะบุคคล ที่ทำหน้าที่บริการนักท่องเที่ยวจะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ โดยคัดสรรบุคคลที่มีความละเอียดรอบคอบ มีความผูกพันกับงาน มีความรับผิดชอบ ให้ความช่วยเหลือนักท่องเที่ยวด้วยความเต็มใจ มีความจริงใจซื่อสัตย์ ทำงานดีประสบความสำเร็จและสามารถ ทำให้นักท่องเที่ยวพึงพอใจเป็นสำคัญ

5) Skill ในการทำงานทุกอย่างจะต้องอาศัยความชำนาญ งานจึงจะดีและมีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับ 3 ปัจจัย ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และทัศนคติต่องาน

6) Style หมายถึง การรวมกันระหว่าง Staff หรือ Skill ซึ่งแต่ละคนจะมีรูปแบบในการดำเนินงานที่แตกต่างกัน

7) Share หมายถึง การแบ่งปันเวลาการแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ความคิดเห็นความรู้ ซึ่งนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยว ได้ดีที่สุดในนักท่องเที่ยวแต่ละประเทศมีความแตกต่างกันในหลายๆ ด้าน การแลกเปลี่ยนประสบการณ์จะทำให้ได้รับความรู้และ ประสบการณ์มากมายที่เป็นประโยชน์

2. แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการ การท่องเที่ยว

2.1 ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับการมี ส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว

รวีวรรณ เตชะสุวรรณวงศ์ (2549 น.7) ทบทวน เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชน มีนักวิชาการได้ให้ความหมายและแนวคิด ดังนี้

พัชรี สิโรต (2546 น.2) ให้ความหมายของการมี ส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า หมายถึง กระบวนการซึ่งประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะ แลกเปลี่ยนข้อมูล และความคิดเห็น เพื่อแสวงหาทางเลือก และการตัดสินใจต่างๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2547 น.4) ให้ความหมาย ของการมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึง การที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยได้ เข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ หรือเข้าร่วมการตัดสินใจ หรือเคยเข้ามา ร่วมด้วยเล็กน้อยได้เข้าร่วมด้วยมากขึ้น เป็นไปอย่างมีอิสระภาพ เสมอภาค มิใช่เพียงมีส่วนร่วมอย่างผิวเผินแต่เข้าร่วมด้วยแท้จริง ยิ่งขึ้น และการเข้าร่วมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่ขั้นแรกจนถึงขั้นสุดท้าย ของโครงการ

สินธุ์ สโรบล (2546 อ้างถึงใน นรินทร์ชัย, 2547 น.2) การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นแนวคิด ให้บุคคลในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการและกำหนดทิศทางของ การท่องเที่ยวโดยอยู่บนพื้นฐานของความคิดที่ว่า ชาวบ้านทุกคน เป็นเจ้าของทรัพยากร และเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากการท่องเที่ยว นำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี ฯลฯ มาเป็นต้นทุนเพื่อจัดการท่องเที่ยว อย่างเหมาะสม และมีความยั่งยืนถึงรุ่นลูกรุ่นหลาน

Erwin (1976 น.138) ให้ความหมายของการมี ส่วนร่วมว่า หมายถึง กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง ในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ตัดสินใจ แก้ปัญหาของตน เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแท้จริงของประชาชน ให้ความสำคัญ สร้างสรรค์และความชำนาญของประชาชน แก้ไขปัญหา ร่วมกับการ ใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงาน ขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

Keith (1972 อ้างถึงใน ธวัช, 2543 น.17) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึง การเกี่ยวข้อง

ทางจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่ง ในสถานการณ์กลุ่มหนึ่ง ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจ ให้กระทำการบรรลุ จุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้นกับทั้งให้ความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับ กลุ่มดังกล่าวด้วย

Wertheim (1981 อ้างถึงใน ปารีชาติ และคณะ, 2546 น.196) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การที่ประชาชนจะเข้าไปมีส่วนในการตัดสินใจในระดับต่างๆ ทางการจัดการบริหารและทางการเมืองเพื่อกำหนดความต้องการ ในชุมชนของตน

2.2 ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว

วิลเลียมสัน รัตนเพียรธัมมะ (2550) กล่าวว่า ลักษณะทางสังคมกับผลกระทบที่ชุมชนได้รับจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในอดีตที่ผ่านมา ส่งผลให้มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการท่องเที่ยวในบางส่วนเพื่อให้ชุมชนเข้ามา มีบทบาทและส่วนร่วมอย่างแท้จริง โดยถือว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นเป็นเป้าหมายที่สำคัญ ทิศทางและแนวทางในการมีส่วนร่วมของชุมชน จะต้องเป็นการนำไปสู่ความร่วมมือในการใช้ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว เพื่อรองรับการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ให้ความสมบูรณ์ครบถ้วนตามกรอบและลักษณะการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในทุกๆระดับ ตั้งแต่ระดับนโยบาย ระดับแผน และระดับปฏิบัติ

การมีส่วนร่วมของชุมชน จึงเริ่มมีได้ตั้งแต่การให้ข้อมูลของท้องถิ่น การเตรียมการจัดการควบคุมดูแลการใช้ทรัพยากร การมีส่วนร่วมในการบริหาร และการได้ประโยชน์จากการบริการ โดยชุมชนจะต้องตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมมีกิจกรรมในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จะต้องไม่เป็นการเบียดบังทำลายสิ่งแวดล้อม ดังนั้น องค์กรชุมชนจึงมีความสำคัญในกระบวนการมีส่วนร่วม องค์กรของชุมชนอาจเป็นองค์กรที่เกิดจากการรวมตัวของประชาชนในชุมชน เป็นองค์กรภายใต้กฎหมายที่กำหนดบทบาทของปัจเจกบุคคล ฉะนั้นจึงควรผลักดันให้องค์กรดังกล่าวเป็นองค์กรของประชาชนที่แท้จริง เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการท่องเที่ยวดังกล่าว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

2. ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

3. ศึกษาปัญหาการจัดการท่องเที่ยวบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

ในครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่มุ่งศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน และศึกษาปัญหาการจัดการท่องเที่ยวบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ผู้มีส่วนร่วมประกอบด้วย ส่วนราชการ องค์กร และผู้ให้ข้อมูลในชุมชน ได้แก่ กลุ่มผู้อาวุโสในท้องถิ่น กลุ่มผู้นำอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ กลุ่มพ่อค้า แม่ค้า และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลนอกชุมชน ได้แก่ นักท่องเที่ยว

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ องค์กรบริหารส่วนตำบล หัวหน้าชุมชน พ่อค้าแม่ค้า ประชาชน และเยาวชนในพื้นที่ จำนวน 145 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จำนวน 400 คน การคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมด้วยการใช้ตารางของ Yamane ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่เชื่อมั่นได้ 95 เปอร์เซนต์ (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2548: 49)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 2 ประเภท ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง โดยกำหนดการสัมภาษณ์ใน 2 หัวข้อหลัก คือ การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ศึกษาและความเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดย

ชุมชน ในพื้นที่ศึกษา ซึ่งมีประเด็นในการสัมภาษณ์ดังนี้ ได้แก่
1) ความเป็นมาและการจัดตั้งกลุ่มเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน
2) การจัดการกลุ่มเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน 3) ความเชื่อมโยง
ของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน 4) ผลที่ได้รับจาก
การท่องเที่ยวโดยชุมชน และ 5) ปัญหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
โดยชุมชน

2. แบบสอบถามจำนวน 2 ฉบับ ได้แก่ ฉบับที่ 1
แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจจากการเดินทางมาท่องเที่ยว
อุทยานประวัติศาสตร์พระนครคีรีอยุธยา โดยกำหนดตามวิธีของ
ลิเคิร์ท แบ่งระดับการวัดเป็น 5 ระดับ และ ฉบับที่ 2 แบบสอบถาม
เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์
พระนครคีรีอยุธยา โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนแบบมาตราส่วน
ประมาณค่า (Rating Scale) การแปลความหมายคะแนนเฉลี่ย
ใช้เกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

- 4.15-5.00 หมายถึง อยู่ในระดับมากที่สุด
- 3.32-4.14 หมายถึง อยู่ในระดับมาก
- 2.49-3.31 หมายถึง อยู่ในระดับปานกลาง
- 1.66-2.48 หมายถึง อยู่ในระดับน้อย
- 0.83-1.65 หมายถึง อยู่ในระดับน้อยที่สุด
- 0.00-0.82 หมายถึง อยู่ในระดับน้อยที่สุด

วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือ
ที่เป็นแบบสอบถาม ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบสอบถาม
2. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็น
แนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
3. เขียนนิยามปฏิบัติการของความพึงพอใจการมี
ส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว และปัญหาการจัดการ
ท่องเที่ยว เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
4. เขียนข้อคำถามให้สอดคล้องกับนิยามที่ให้ไว้
5. นำแบบสอบถามตรวจสอบหาคุณภาพเบื้องต้น
โดยการนำเอาแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน
พิจารณาว่าเนื้อเรื่องที่เลือกมาและผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความสอดคล้อง
ระหว่างข้อคำถามตามนิยามศัพท์ และคัดเลือกข้อคำถาม
โดยพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ .50 ขึ้นไปไว้

6. นำแบบสอบถาม ไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่ม
ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพ
ของเครื่องมือ แล้วนำข้อมูลของแบบสอบถามวิเคราะห์หาค่า
ความเชื่อมั่น โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาด้วยสูตรของ
ครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient Method) พบว่า
แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจจากการเดินทาง
มาท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์พระนครคีรีอยุธยา มีค่า
ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.889

แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนใน
การจัดการท่องเที่ยวบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พระนครคีรีอยุธยา
มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.972

แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาการจัดการท่องเที่ยว
บริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พระนครคีรีอยุธยา มีค่าความเชื่อมั่น
เท่ากับ 0.979

แสดงว่าแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมีคุณภาพและมีความ
เหมาะสมที่จะใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

7. จัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์เพื่อนำไปใช้
ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การศึกษาจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ คือเอกสาร ตำรา
ตำนาน ประวัติของชุมชน บทความ รายงาน เอกสารต่างๆ
จากหน่วยงานและส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
ซึ่งเอกสารเหล่านี้จะนำมาพิจารณาพร้อมกับข้อมูล
ปฐมภูมิเพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดและหาข้อมูลในขั้นต่อไป

2. การศึกษาจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ การเก็บรวบรวม
ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะและสภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษาที่ได้จาก
การศึกษภาคสนามโดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วนหลัก ได้แก่

2.1 การสำรวจภาคสนาม (Field Survey) เป็นการ
สำรวจลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ศึกษาสภาพของแหล่ง
ท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา เพื่อศึกษาสภาพของพื้นที่ในประเด็น
เกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่
และศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ศึกษา

2.2 การสังเกต (Observation) การสังเกตเป็น
การเก็บข้อมูลทางด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรมประเพณี
ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2.3 การสัมภาษณ์ (Interview) หลังจากการเก็บข้อมูลภาคสนามและสังเกตการณ์ซึ่งได้มาซึ่งภาพรวมของพื้นที่ศึกษาแล้ว จึงได้สรุปข้อมูลที่ได้มาเป็นปัจจัยในการสัมภาษณ์เพื่อนำไปวิเคราะห์และสรุป และประมวลผลร่วมกับข้อมูลที่ได้จากแหล่งอื่นๆ เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2.4 การใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นการเก็บข้อมูลเพื่อเสริมข้อมูลบางส่วนโดยใช้กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษาโดยใช้แบบสอบถามในประเด็นการศึกษาลักษณะโครงสร้างของนักท่องเที่ยวและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ การวิเคราะห์ที่ได้จากแบบสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว และตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ ตัวแทนจากองค์การบริหารส่วนตำบล หัวหน้าชุมชนในพื้นที่ พ่อค้าแม่ค้า ประชาชน และเยาวชน ด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) จากการบันทึกเทป การสังเกต การสัมภาษณ์ การจดบันทึกข้อมูล

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ

1.1 จากการสอบถามความพึงพอใจของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จำนวน 400 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจจากการเข้ามาท่องเที่ยวบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.41$) เมื่อพิจารณารายข้อ 3 อันดับแรก พบว่า จะกลับมาท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาอีกครั้ง ($\bar{X} = 3.80$) รองลงมา ความประทับใจเกินกว่าที่นักท่องเที่ยวคาดหวังไว้เท่ากับทัศนียภาพโดยรอบอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ($\bar{X} = 3.70$) และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบริเวณโดยรอบอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ($\bar{X} = 3.59$) ตามลำดับ

สำหรับระบบจราจรที่เอื้ออำนวยนักท่องเที่ยว ความปลอดภัยจากการมาท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ในครั้งนี้ ($\bar{X} = 3.31$) และมีเอกสารแนะนำแก่นักท่องเที่ยว เช่น แผ่นพับ ข่าวประชาสัมพันธ์ ($\bar{X} = 3.30$) เป็นลำดับความพึงพอใจน้อยที่สุด

1.2 จากการสอบถามตัวแทนจาก

หน่วยงานภาครัฐ องค์การบริหารส่วนตำบล หัวหน้าชุมชนในพื้นที่ พ่อค้าแม่ค้า ประชาชน และเยาวชน จำนวน 145 คน เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา โดยรวมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.31$) เมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยาเป็นรายด้าน ดังแสดงในตารางที่ 1

1.3 จากการสอบถามตัวแทนจาก

หน่วยงานภาครัฐ องค์การบริหารส่วนตำบล หัวหน้าชุมชนในพื้นที่ พ่อค้าแม่ค้า ประชาชน และเยาวชน จำนวน 145 คน เกี่ยวกับปัญหาการจัดการท่องเที่ยวบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาพบว่า โดยรวมปัญหาการจัดการท่องเที่ยวบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาอยู่ใน ระดับน้อย ($\bar{X} = 2.35$) เมื่อพิจารณารายด้าน ดังแสดงในตารางที่ 2

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ในแง่มุมมองของผู้นำชุมชนที่อยู่ห่างออกมายังมีส่วนร่วมน้อย การประชุมร่วมกันยังไม่บ่อยนัก ทุกฝ่ายขาดการประชุมร่วมกัน หรือ แลกเปลี่ยนและการสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้น สำหรับนักวิชาการจากสถาบันการศึกษามองว่าถึงแม้มีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานชัดเจนแต่ขาดเอกภาพในการบริหารจัดการ ดังนั้น การบริหารจัดการเป็นเรื่องยาก สอดคล้องกับนักโบราณคดีจากอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ปัญหาด้านขาดการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน การเข้าช้อนและปิดหน้าที่ความรับผิดชอบ ปัญหาขยะหน่วยงานที่รับผิดชอบจัดการปัญหายังไม่ได้ ขาดการวิเคราะห์จำนวนนักท่องเที่ยวที่รองรับได้ด้านชุมชนเนื่องจากเป็นสังคมเมืองซึ่งมองในเรื่องของผลประโยชน์มากกว่า ความร่วมมือของหน่วยงานรัฐมีน้อยต่างคนต่างดำเนินการ ยังไม่มีความร่วมมือกันอย่างเพียงพอ สำหรับตัวแทนจากสำนัก

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยารายด้าน

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว	\bar{X}	S.D.	แปลความหมาย
1. ด้านการคิด วิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการด้านการจัดการท่องเที่ยวบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา	2.24	0.89	น้อย
2. ด้านการตัดสินใจด้านการจัดการท่องเที่ยวบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา	2.23	1.01	น้อย
3. ด้านการวางแผนด้านการจัดการท่องเที่ยวบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา	2.26	0.99	น้อย
4. ด้านการปฏิบัติตามแผนด้านการจัดการท่องเที่ยวบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา	2.46	0.97	น้อย
5. ด้านการร่วมรับผิดชอบ ด้านการจัดการท่องเที่ยวบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา	2.34	1.23	น้อย

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาการจัดการท่องเที่ยวบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยารายด้าน

ปัญหาการจัดการท่องเที่ยว	\bar{X}	S.D.	แปลความหมาย
1. ด้านแหล่งท่องเที่ยว การจัดการท่องเที่ยว และกิจกรรม	2.44	1.33	น้อย
2. ด้านสิ่งแวดล้อม สิ่งอำนวยความสะดวก และการบริการ	2.39	1.22	น้อย
3. ด้านนักท่องเที่ยว	2.35	1.34	น้อย
4. ด้านชุมชน	2.22	1.37	น้อย

ศิลปินกร 3 มีความเห็นในประเด็นของปัญหาการจัดการท่องเที่ยวเกี่ยวกับเรื่อง การปลูกบ้านเรือน/อาคารบริเวณโดยรอบอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาทำให้เสียทัศนียภาพ ร้านจำหน่ายอาหาร เครื่องดื่ม และของที่ระลึกบริเวณโดยรอบอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย และระบบการจราจรไม่อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เป็นปัญหามากที่สุด และให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า ปัญหาแหล่งท่องเที่ยวในอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยามีการวิเคราะห์อย่างต่อเนื่องในหลายมิติ แต่ขาดการนำไปแก้ปัญหาจริง และชุมชนขาดจิตสำนึกในการดูแลรักษาทรัพยากรสาธารณะ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการจัดการท่องเที่ยวบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา สามารถอภิปรายผล ดังนี้

1. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวจากการมาท่องเที่ยวบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยาโดยรวมที่อยู่ในระดับปานกลาง โดยบอกว่าจะกลับมาท่องเที่ยวอุทยาน

ประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาอีกครั้ง มีความประทับใจเกินกว่าที่นักท่องเที่ยวคาดหวังไว้ ทัศนียภาพโดยรอบอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบริเวณโดยรอบอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา นอกจากนี้ ปวริศา สิทธิสาร (2551) ได้ศึกษาพฤติกรรมและความพึงพอใจของผู้มาเที่ยวชมนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ผู้มาเที่ยวชมจะมีความพึงพอใจเมื่อมีการประชาสัมพันธ์ให้มากกว่าที่เป็นอยู่โดยผ่านสื่อทุกรูปแบบ และมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง มีการรักษาความปลอดภัยให้มากกว่าที่เป็นโดยการเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย และมีการดูแลและรักษาความปลอดภัยให้ได้มาตรฐาน พร้อมมีการจัดสถานที่นั่งพักผ่อนให้แก่ผู้มาเที่ยวชมสถานที่ต่างๆ พร้อมมีการแจกเอกสารประกอบการเที่ยวชมให้แก่ผู้มาเที่ยวชม และมีเจ้าหน้าที่คอยให้บริการข้อมูลในทุกวันหยุด มีการรักษาความสะอาดให้ทั่วถึง ขยายสถานที่จอดรถนำดื่มมีบริการหรือไม่ก็ได้ ขอให้มีการขึ้นค่าธรรมเนียมการเข้าชมอุทยานประวัติศาสตร์ และสถานที่ต่างๆ ในนครประวัติศาสตร์สำหรับชาวต่างชาติ

มีการตกแต่งร้านให้เป็นเอกลักษณ์มากขึ้นและมีโครงสร้างของร้านค้ำที่เหมือนกัน

2. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว บริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาตามความคิดเห็นของตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ องค์กรบริหารส่วนตำบล หัวหน้าชุมชน พ่อค้าแม่ค้า ประชาชน และเยาวชนในพื้นที่ โดยรวมอยู่ในระดับน้อย โดยการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด รองลงมา การมีส่วนร่วมในการคิด วิเคราะห์ สภาพปัญหาและความต้องการด้านการจัดการท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมในการวางแผนด้านการจัดการท่องเที่ยว ตามลำดับ สอดคล้องกับพิชัยจันทร์ ทิพย์ประภา (2549) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวมรดกโลกเชิงประวัติศาสตร์ อย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาบริเวณเกาะเมืองจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งผลการวิจัยหนึ่งปรากฏว่าเจตคติของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอุทยานประวัติศาสตร์และการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวมรดกโลกเชิงประวัติศาสตร์ อย่างยั่งยืนกับหน่วยงานของรัฐหรือเอกชน ในระดับน้อย และภัทรานิชรัฐ ศุภกิจโกศล (2554) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งมรดกโลก กรณีอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา และอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร ที่พบว่า ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งมรดกโลกอยู่ในระดับน้อยในทุกด้าน โดยประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด ใน ด้านการจัดการพื้นที่ รองลงมา คือ ด้านการจัดการทรัพยากรและด้านการปกป้อง ด้านการใช้ ด้านการตลาด ด้านการให้ความรู้ ด้านการศึกษาวิจัย และด้านการเงิน ตามลำดับ

3. ปัญหาการจัดการท่องเที่ยวบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาตามความคิดเห็นของตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ องค์กรบริหารส่วนตำบล หัวหน้าชุมชน พ่อค้าแม่ค้า ประชาชน และเยาวชนในพื้นที่ โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ซึ่งอาจเป็นเพราะในมุมมองฐานะของเจ้าของพื้นที่ ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่ พ่อค้าแม่ค้า แต่จากการสัมภาษณ์ตัวแทนจากสถาบันการศึกษา ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐมองว่าการมีส่วนร่วม ยังน้อยและขาดการประสานความร่วมมือให้เป็นหนึ่งเดียว ซึ่งจะส่งผลให้การจัดการท่องเที่ยวบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาเป็นไปได้ยาก

อีกทั้งปัญหาการจัดการท่องเที่ยวบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยายังมีมากและยังไม่สามารถแก้ไขได้ ดังเช่นที่ปรากฏในงานที่กำหนดไว้ในแผนแม่บทกับงานที่ทำได้จริง ยังดำเนินการไปได้น้อย นอกจากนี้ ปวริศา สิทธิสาร (2551) ได้ศึกษาพฤติกรรมและความพึงพอใจของผู้มาเที่ยวชมนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่พบว่า มีปัญหาคือการหาที่จอดรถยากในช่วงเทศกาล

ข้อเสนอแนะ

1. ควรเพิ่มความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวจากการมาท่องเที่ยวบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยา ให้อยู่ในระดับที่สูงขึ้นโดยเฉพาะระบบจราจรที่เอื้ออำนวยแก่นักท่องเที่ยว ความปลอดภัยจากการมาท่องเที่ยว และมีเอกสารแนะนำแก่นักท่องเที่ยว เช่น แผ่นพับ ข่าวประชาสัมพันธ์

2. ควรส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การคิด วิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการด้านการจัดการท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมในการวางแผนด้านการจัดการท่องเที่ยว โดยภาครัฐทำหน้าที่สร้างความเข้าใจร่วมกันกับชุมชน หากิจกรรมที่ช่วยเสริมรายได้ของคนในชุมชน และสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน นอกจากนี้ หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ควรมีระบบการทำงานและประสานความร่วมมือให้เป็นหนึ่งเดียวกัน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงวัฒนธรรม. (ม.ป.ป.). **มรดกโลกอยุธยาในปัจจุบัน.** ค้นจาก http://www.thaiwhic.go.th/download/ayutthaya_thai.pdf สืบค้นเมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2556.
- กระทรวงศึกษาธิการ, กระทรวงวัฒนธรรม และบริษัท ปตท.สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน). (ม.ป.ป.). **นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา.** ค้นจาก http://www.thaiwhic.go.th/download/ayutthaya_thai.pdf สืบค้นเมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2556.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. 2548. **การวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS.** พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: บริษัท วี.อินเตอร์ พรินท์.

- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. 2547. **การมีส่วนร่วมหลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง**. พิมพ์ครั้งที่ 2. เชียงใหม่: สิริลักษณ์การพิมพ์.
- ปวีรีสา สิทธิสาร. 2551. **การศึกษาพฤติกรรมและความพึงพอใจของผู้มาเที่ยวชมนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา**. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- พิชัยจันทร์ ทิพย์ประภา. 2549. **ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวมรดกโลกเชิงประวัติศาสตร์อย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาบริเวณเกาะเมืองจังหวัดพระนครศรีอยุธยา**. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- พัชรี สีโรรส. 2546. **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน**. กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ภัทรานิชรุ้ ศุภกิจโกศลและคณะ. 2550. **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งมรดกโลก กรณีอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา และอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
- รวิวรรณ เตชะสุวรรณวงศ์. 2549. "การมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม." วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วิไลลักษณ์ รัตนเพียรธัมมะ. 2550. **การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนศึกษากรณีชุมชนท่าคา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกริก.
- สินธุ์ สโรบล. 2546. **การท่องเที่ยวโดยชุมชน: แนวคิดและประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ**. กรุงเทพมหานคร: วนิดาเพรส.
- สุนีย์ ทองจันทร์ และคณะ. 2556. **ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในการบริหารจัดการ โบราณสถาน โบราณวัตถุ และสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ : ศึกษากรณีเกาะเมืองจังหวัดพระนครศรีอยุธยา** จาก <http://www.senate.go.th/w3c/senate/pictures/comm/58.pdf>. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2556.
- Adhikary, Mc.Kinsey. 1995. "Management of Ecotourism" *Ecotourism : Concept, Design and Strategy*. Bangkok: Srinakharinwirot.
- Erwin, W. 1976. *Participation Management: Concept, theory and implementation*. Atlanta: Ga. Georgia State University Press.
- Keith, D. 1972. *Human Behavior at Work-Human Relations and Organization Behavior*. 4th ed. New York: McGraw Hill Book Company. อ้างถึงใน ธวัช สิทธิกิจโยธิน, พ.ต.ต. 2543. "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ป่าชายเลน: ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลคลองโคกนอ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม." วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Werthiem, W.F. 1981. *The Urgency Factor and Democracy: a theoretical contribution to Unrisd'debate on participation*. Geneva : UNRISD. อ้างถึงใน ปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ. 2546. **กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สวส.).

>> **อาจารย์อัชฌา ชื่นบุญ**

จบการศึกษา เศรษฐศาสตรบัณฑิต สาขาการค้ำระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง และกำลังศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาการวิจัยและสถิติทางวิทยาการปัญญา มหาวิทยาลัยบูรพา

สถานที่ทำงาน : คณะศิลปศาสตร์ วิทยาลัยเซนต์หลุยส์

>> **ดร.ชิปัตย์ โสติดิวรรณ**

จบการศึกษา วิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาสถิติประยุกต์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาสถิติประยุกต์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิจัยวัดผลและสถิติ การศึกษามหาวิทยาลัยบูรพา

สถานที่ทำงาน : ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนาและรักษาการผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมและสนับสนุน สหกิจศึกษา วิทยาลัยเซนต์หลุยส์บางกอก

>> **อาจารย์รุ่งฤดี โลฤวิวัฒน์**

จบการศึกษา บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาธุรกิจศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สถานที่ทำงาน : คณะศิลปศาสตร์ วิทยาลัยเซนต์หลุยส์

>> **นางสาววริทธิ์นันท์ ช่วยพิทักษ์**

สถานที่ทำงาน : นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด พระนครศรีอยุธยา